

Els mitjans de comunicació en català han esdevingut una realitat quotidiana.

El català als mitjans de comunicació: balanç positiu amb asteriscos

El catedràtic Josep Gifreu analitza en el volum 'El català a l'espai de comunicació' la normalització lingüística als mitjans de comunicació en el període 1976-2013. Un balanç global positiu que no oculta els grans reptes pendents i alguns 'inputs' preocupants.

El període estudiat, que abraça des de l'any 1976—amb un règim franquista que lluita per sobreviure a la mort del dictador— fins al moment present, no deixa lloc al dubte: en aquestes gairebé quatre dècades el català ha guanyat espai als mitjans de comunicació de manera decisiva. Però no homogènia: els millors resultats en qualitat i quantitat es concentren a Catalunya. I els tímids avanços al País Valencià i a les Illes estan compromesos per l'amenaça contínua d'involució.

Aquest podria ser el dibuix de pinzell gros. Però el llibre de Gifreu, catedràtic

de teoria de la comunicació, professor emèrit a la Universitat Pompeu Fabra, periodista i investigador, explora tots els perfils, aporta informació i matisos i, a més, dibuixa una certa prospectiva i llança la tesi que la normalització plena de la llengua sols pot venir de la mà d'un espai de comunicació propi, institucionalitzat i políticament reconegut.

El llibre, editat en la col·lecció "Aldea Global", impulsada per les universitats Autònoma de Barcelona, Jaume I de Castelló, Universitat de València i Pompeu Fabra, fa un recorregut detallat per un procés de normalització que naix

de la necessitat de revertir el predomini aclaparador del castellà als mitjans de comunicació. Condició necessària, indispensable, per a la promoció, difusió, aprenentatge, revitalització i consolidació de la llengua.

La creació d'un "espai nacional de comunicació", encara en construcció, té dues fites importants abans de l'arribada de la democràcia: d'una banda, la represa de la premsa diària en català, amb l'aparició de l'*Avui*, el 1976. I, el mateix any, la posada en marxa de la primera emissora de ràdio en la nostra llengua, Ràdio 4 de RNE. Després de les primeres eleccions autonòmiques, l'any 1980, el primer conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació, Max Cahner, es marca com a objectiu impulsar diaris en català i la conversió de capçaleres en castellà. Més tard, vindria la creació de Catalunya Ràdio i TV3 (1984), l'actual Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV) i un seguit d'iniciatives públiques i privades que equilibren el paisatge. Els canvis, però, no foren fàcils en un marc jurídic hostil al català i amb una Constitució que únicament reconeix el castellà com a llengua oficial de tot l'Estat i deixa "les altres llengües espanyoles" sense denominació específica.

L'Estat, de fet, mai no ha posat les coses fàcils: si la llei del tercer canal (1984) obria la porta als canals públics de ràdio i televisió en la resta de llengües de l'Estat, la llei de televisió privada (1988), estengué "el model centralitzat i monolingüe espanyol als nous canals privats (Antena 3, Tele 5, Canal Plus)", adverteix Gifreu. I no sols l'Estat: els mateixos Governos autonòmics del País Valencià i les Illes també hi han col·laborat amb polítiques de normalització poc actives: la llei d'ús i ensenyament del valencià (LUEV) tan sols contenia manaments genèrics per vetllar per la presència de la llengua als mitjans, mentre que la llei de normalització lingüística de les Illes Balears (LNLIB) es limitava a declarar el català "llengua usual" en les emissores de ràdio i televisió gestionades per la comunitat. Cap referència als mitjans privats. Aquesta laxitud i manca de fermesa s'ha acabat combinant amb iniciatives directament regressives i molt dràstiques, com ara el tancament de RTVV el novembre del 2013, amb tot el que comporta a efectes simbòlics, de promoció idiomàtica i de sosteniment de la incipient indústria

audiovisual valenciana. Per no esmentar el boicot a la recepció del senyal de TV3 en terres valencianes. En contrast, la llei de política lingüística (LPL) de Catalunya, del 1998, consolida un règim de discriminació positiva del català en la comunicació i la cultura, amb quotes d'emissió i obligatorietat de programar música en la llengua pròpia, per posar un exemple impensable al País Valencià. La política en aquesta matèria a Catalunya també s'ha traduït en un suport econòmic a les iniciatives mediàtiques en català que ha anat minvant en la mesura que avançava la crisi. Tot i això, en el període 2008-2010, la Generalitat de Catalunya hi va destinar vora sis milions d'euros.

El resultat final ha estat un mapa molt desequilibrat. Al País Valencià, a més del colp audiovisual de la liquidació de RTVV, mai no s'ha editat un diari de paper en català i la distribució dels diaris catalans ha estat residual. I dels principals mitjans escrits tan sols resisteixen en paper les revistes *Saó* i *EL TEMPS*. Internet, una nòmina ben nodrida de publicacions de diferent caire i les xarxes comarcals de ràdio i televisió han servit com a contrapunt pel que fa a la presència de la llengua als mitjans. A les Illes, a més de la radiotelevisió pública IB3, hi ha el *Diari de Balears* i una vigorosa xarxa de publicacions no diàries en català. En tot cas, el salt més important, amb diferència, s'ha produït a Catalunya. A banda d'un sector audiovisual ben potent, públic i privat, els diferents canvis operats a la premsa escrita (aparició de l'*Ara*, edició en català de *La Vanguardia* i *El Periódico de Catalunya*, o del primer diari específicament dedicat als esports, *El 9 esportiu*, entre d'altres), situaven el consum de diaris en el 35,8% l'any 2011. La gran quantitat de capçaleres no diàries i una molt consistent presència a la xarxa, amb *Vilaweb* com a punta de llança d'una gran eclosió de digitals, completen un panorama engrandador.

El sosteniment i el creixement d'aquesta estructura, sobretot a la xarxa, generar un àmbit comunicatiu de Països Catalans i les dificultats d'habilitar un estàndard comú, més encara després de la creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL), són alguns dels reptes de futur que assenyala Gifreu al llibre.

Xavier Aliaga

“Per colonitzar el ciberespai has de tenir el poder que tenen els Estats”

Amb motiu del seu llibre sobre el català i els mitjans de comunicació parlem amb Josep Gifreu del període analitzat. I també fem repàs als reptes de futur que planteja internet i fem prospectiva del català als mitjans en funció dels escenaris polítics.

JORDI PLAY

Amb matisos, pel tema del tancament de RTVV, entre d'altres, el balanç que feu de la normalització del català als mitjans és positiu.

—No solament és positiu, és molt positiu en termes generals. I sobretot tenint en compte l'etapa d'on veníem. Durant el període de temps que estudio es produeixen fets importants en el camp de la normalització de la llengua a tots els nivells. I un d'ells és la comunicació. Cal apreciar que la progressió és general a tot l'ecosistema, als mitjans tradicionals, vells i nous, i després amb la irrupció d'internet. No solament pels efectes de les polítiques que s'hi han adoptat, sinó també per un compromís de la ciutadania i dels sectors més actius dels Països Catalans per recuperar la llengua. Aquesta evolució està provocant una certa fractura amb relació sobretot al País Valencià respecte de Catalunya. Seria la conclusió

més dramàtica si hagués de fer una valoració global del procés.

—Al llibre s'aborda el debat ideològic de fons. A Espanya es critiquen les polítiques de promoció del català des d'una perspectiva suposadament liberal, de defensa dels drets individuals. Però és una visió tramposa: les iniciatives de l'Estat no afavoreixen els drets lingüístics dels catalanoparlants. Ben al contrari.

—Partim en qualsevol cas d'una nova estructuració de les competències en matèria lingüística i de comunicació que procedeixen del que se'n diu el bloc constitucional: la Constitució i els diferents estatuts d'autonomia. Aquest marc és molt limitador de la capacitat d'acció de cadascuna de les autonomies. I d'una altra banda, implica una fragmentació de possibles polítiques de normalització del català, com hem vist aquests anys amb iniciatives que no afavoreixen la norma-